

Koerierdiensten

SCOPE

Koerierdiensten omvat diensten en kosten gerelateerd aan nationale en internationale zendingen van brieven en pakketjes. Ook de middelen die nodig zijn om de dienst te kunnen uitvoeren (e.g. motorvoertuigen) zijn in rekening gebracht bij het bepalen van de risico's.

Relevante CPV-codes: 641XXXXX-X / 9839XXXX-X

RISICO'S

MENSENRECHTEN: HOOG

In de koeriersector kwamen de voorbije jaren heel wat wantoestanden aan het licht. Het gaat dan onder meer om uitbuiting van schijnzelfstandigen, hoge werkdruk, en irreguliere tewerkstelling van minderjarigen. De Belgische overheid zette initiële stappen om deze wantoestanden aan te pakken, maar de uitdagingen blijven groot in de koeriersector. Het toenemende aantal koerierwagens op de baan treft de gezondheid van de lokale bevolking door meer drukte en files, geluidsoverlast en meer fijnstof en CO2.

MILIEU: HEEL HOOG

De sector van de postorderbedrijven is verantwoordelijk voor een steeds significanter deel van het wegtransport. Met name de 'last mile', het laatste traject voordat een pakje een klant bereikt, is verantwoordelijk voor een disproportioneel hoog aandeel in uitstoot van CO2 en fijnstof. Het aandeel van de last mile zou tussen 20 en 30% van CO2 uitstoot van een stad betreffen. Nochtans blijkt uit cijfers dat koerierdiensten relatief veel gebruik maken van emissie loze voertuigen.

MARKTMATURITEIT

CIRCULARITEIT: HOOG

Het potentieel voor milieu- en klimaatwinst bevindt zich vooral in de gebruiksfase van koerierdiensten. Door over te stappen van voertuigen op fossiele brandstoffen naar elektrische voertuigen of (elektrische) (bak)fietsen, kan de impact drastisch verminderen. Dit is een praktijk die al redelijk veel voorkomt. Bovendien gelden in steeds meer steden al strengere voorwaarden voor de soort vervoersmiddelen die

Alle rechten voorbehouden – BOSA/FIDO/KU Leuven (HIVA)

worden binnengelaten (Lage Emissie Zones en/of volledig autovrije zones), die in de aankomende jaren mogelijks nog strenger worden.

SOCIALE ECONOMIE: HOOG

Er zijn in België heel wat maatwerkbedrijven die koerierdiensten voorzien (14 in Brussel, 44 in Vlaanderen (cijfers 2023)). Laaggeschoolde werknemers, mensen met een beperking of mensen die moeilijk aansluiting vinden tot de arbeidsmarkt, zijn relatief makkelijk inzetbaar in de koeriersector. Verschillende maatwerkbedrijven of bedriiven in de circulaire economie maken gebruik van koerierdiensten die sociale inschakelingspraktijken hanteren.

DUURZAME TOELEVERINGSKETENS: GEMIDDELD

Zoals eerder aangegeven is er een stijgend aandeel van de inzet van meer duurzame transport middelen (elektrische wagens, fiesten). Maar die verschuiving geldt zeker niet voor alle koerierdiensten. Ondanks de positieve evolutie wat klimaat- en milieuaspecten betreft, bestaan er nog grote uitdagingen in het verminderen en voorkomen van sociale risico's.

- **Individuele bedrijven** beschikken steeds vaker over een beleid inzake verantwoord ondernemen of duurzaam aankopen, waarbij voornamelijk het verkleinen van de CO2-voetafdruk de doelstelling is.
- Actie op sectorniveau betreffen verschillende multistakeholder initiatieven. **European Clean Trucking Alliance** is een samenwerking tussen een dertigtal Europese bedrijven en organisaties die zich richt op emmissieloos vrachtverkeer. De leden van de alliantie wisselen informatie uit en sturen Europees beleid richting nul emmissies.
- Er bestaan weinig certificeringen specifiek voor koerierdiensten. **Lean & Green** is een stimuleringsprogramma en certificering voor bedrijven in de logistieke dienstverlening. Het stimuleert bedrijven om te groeien naar een hoger duurzaamheidsniveau, door maatregelen te nemen die niet alleen kostenbesparingen opleveren, maar gelijktijdig milieubelasting reduceren. Als een bedrijf kan aantonen dat zij 20% CO2 reductie kan behalen in vijf jaar tijd, komt zij in aanmerking voor de Lean and Green Award. Organisaties die hun 20% CO2 doelstelling daadwerkelijk hebben gerealiseerd, ontvangen de Lean and Green Star als symbool voor het bereiken van hun Lean and Green ambitie. Met Lean and Green laten bedrijven zien dat zij zich actief inspannen om hun mobiliteitsproces duurzamer te maken. De **Logistics Sustainability Index (LSI)** is een index die de duurzaamheidsperformantie van de logistieke activiteiten van een bedrijf beoordeelt. Deze jaarlijkse index berekent een duurzaamheidsscore op basis van een set van kwantitatieve en kwalitatieve criteria en indicatoren. De focus van de LSI ligt op de werkelijke prestaties van de logistieke processen. **Milieuzorgsystemen als EMAS of ISO 14001** zijn toegankelijk voor alle soorten bedrijven om op eigen tempo zijn milieupresetaties te verbeteren en (ISO)-certificering te behalen. **B Corps** zijn een pool van alle soorten bedrijven die hun milieu- én sociale prestaties verbeteren. Een specifiek eisen pakket om een B Corps Certificering te behalen bestaat niet, maar bedrijven krijgen punten toegekend voor positieve acties die bijdragen aan betere milieu en/of sociale prestaties. **Carbon Trust Standard for Supply Chain** is een organisatie die bedrijven, waaronder koerierdiensten, certificeert indien ze a voldoen aan verschillende eisen en normen vastgesteld door Carbon Trust. Bedrijven doorlopen een traject om hun CO2 emmissies stelselmatig af te bouwen. Verder kan verwezen worden naar de berekeningsmethode voor (groene) wagens.
- Bedrijven doen ook steeds vaker beroep op externe **ESG-ratingbureaus** (CDP, MSCI, Sustainalytics, Ecovadis) om zowel hun eigen duurzaamheidsperformantie als die van leveranciers te monitoren. Hoewel digitale platformen inspelen op een reële nood in de markt, worden ze vaak gekenmerkt door een gebrek aan transparantie, en gaan ze gepaard met een reële kost.

Alle rechten voorbehouden – BOSA/FIDO/KU Leuven (HIVA)

VERDUURZAMING VAN HET AANKOOPBELEID

In deze sectie worden een aantal pistes voorgesteld om te komen tot een duurzamere aankooppraktijk. Deze lijst is niet exhaustief. Bij de selectiecriteria, technische specificaties, gunningscriteria en uitvoeringsvoorwaarden beperken we ons tot een aantal (courante) voorbeelden. Voor bijkomende inspiratie kunnen we u verwijzen naar de volgende bronnen:

- ✓ EU Green Public Procurement Criteria voor wegtransport (https://circabc.europa.eu/ui/group/44278090-3fae-4515-bcc2-44fd57c1d0d1/library/b7a6cda6-f52a-4b86-9cea-3e6ddb69be8e/details)
- ✓ De MVI-criteriatool.

GEBRUIK VAN CERTIFICATEN EN KEURMERKEN

Keurmerken en labels kunnen geïntegreerd worden in eisen, of kunnen als bewijs dienen dat voldaan wordt aan bepaalde eisen. Dit op voorwaarde dat andere, gelijkwaardige keurmerken en bewijsmiddelen worden aanvaard, en dat de keurmerkeisen betrekking hebben op criteria die verband houden met het voorwerp van de opdracht. Verwijzingen naar keurmerken en labels kunnen zowel opgenomen worden in de technische specificaties als in de gunningscriteria en de uitvoeringsvoorwaarden.

De kwaliteit en effectiviteit van keurmerken en labels is een onderwerp van debat. Studies wijzen op grote kwaliteitsverschillen tussen verschillende initiatieven, en geven aan dat veelal bijkomende acties nodig zijn om risico's te beperken, zeker bij de monitoring van mensenrechten (zie ook box in het begin van de sectie 'Mensenrechten: een slimme mix van criteria en clausules'). Naar onderstaande certificeringen en keurmerken kan verwezen worden in het kader van de kwalitatieve selectie, uitvoeringsvoorwaarden, technische specificaties en gunningscriteria. Bekende keurmerken voor deze diensten zijn:

- Lean & Green
- Logistics Sustainability Index (LSI)
- ISO of EMAS Milieuzorgsysteem
- B Corps Certification
- Carbon Trust Standard

Volgende certificeringen zijn van toepassing op papieren verpakkingen zoals enveloppen of andere transportverpakkingen zoals dozen:

- Forest Stewardship Council (FSC)
- Programme for Endorsement of Forest Certification Schemes (PEFC)
- EU Ecolabel
- Blauer Engel
- Craddle to Cradle certified

MILIEU: KWALITATIEVE SELECTIECRITERIA

Selectiecriteria hebben geen betrekking op de inhoud van de offerte, maar op de geschiktheid van (eventuele) inschrijvers om de opdracht uit te voeren. Selectiecriteria kunnen niet enkel betrekking hebben op de economische en financiële draagkracht van de inschrijver, maar ook op hun technische en beroepsbekwaamheid. Hiertoe behoren ook de mogelijkheid om criteria te stellen inzake milieumanagementsystemen, maar bijvoorbeeld ook inzake systemen voor het beheer van de toeleveringsketen (en daaraan gerelateerde traceersystemen).

Alle rechten voorbehouden – BOSA/FIDO/KU Leuven (HIVA)

Milieumanagementsystemen (bron: MVI-criteriatool)

De inschrijver beschikt zelf over een milieumanagementsysteem. Aan deze beheerssystemen zijn minstens de volgende onderwerpen geregeld:

- *milieubeleidsuitgangspunten van de organisatie;*
- *concrete maatregelen die de organisatie heeft getroffen of gaat treffen om de milieubelasting van de bedrijfsprocessen die verband houden met de uitvoering van de opdracht te verminderen of te voorkomen, in elk geval ten aanzien van [specifieer];*
- *hoe bovenstaande milieuaspecten van de organisatie worden gemonitord en geherwaardeerd als basis voor continue verbetering;*
- *hoe aandacht wordt besteed aan de bewustwording en de competentie van medewerker(s) en toeleverancier(s) ten aanzien van het omgaan met de voor deze opdracht relevante milieuaspecten;*
- *hoe de naleving van de op de verlangde prestatie(s) geldende milieuwetgeving is gewaarborgd.*

Mogelijke bewijsmiddelen:

- *ISO 14001-certificaat, EMAS-certificaat, of een gelijkwaardig certificaat;*
- *verklaring dat milieuzorg (inclusief bovenstaande aandachtspunten) een structureel onderdeel uitmaakt van de bedrijfsvoering, bevestigd door een onafhankelijke auditor of (geaccrediteerde) certificatie-instelling met aantoonbare kennis van zaken;*
- *of gelijkwaardig.*

MILIEU: TECHNISCHE SPECIFICATIES

Onder technische specificaties worden kenmerken of eigenschappen beschreven waaraan de dienst dient te voldoen. Bij technische specificaties kan gebruik gemaakt worden van normen of keurmerken, hetzij voor de specificaties, of als bewijs dat aan die specificaties voldaan is.

Grenswaarden voor CO2-uitstoot

Het wagenpark van de voertuigen die ingezet worden voor de uitvoering van de opdracht voldoet minstens aan de drempels zoals geformuleerd in Emissiedrempels voor schone lichte bedrijfsvoertuigen van de Wet van 18 MEI 2022 (BIJLAGE VI). — Wet tot wijziging van de wet van 17 juni 2016 inzake overheidsopdrachten en de wet van 17 juni 2016 betreffende de concessieovereenkomsten.

De inschrijver voegt daartoe een lijst van de nummerplaten en het type verbrandingsmotor van de wagens toe in haar offerte.

Compensatie van de CO2-uitstoot (bron: MVI-criteriatool)

De inschrijver dient de resterende CO2-uitstoot van de bestelwagens, vrachtwagens, lucht- en scheepsvervoer van de in te zetten voertuigen te compenseren.

Alleen CO2-credits worden geaccepteerd waarvoor de CO2-reductie is gerealiseerd conform de richtlijnen van de CDM-methodologie.

Onder CO2-compensatie wordt verstaan: het compenseren van vrijgekomen broeikasgassen (vertaald naar CO2-equivalenten) door het vastleggen van CO2 in bomen of het voorkomen van CO2-uitstoot door het investeren in duurzame energie en/of energiebesparing.

Inzet fietstransport voor ritten tot 10 km (bron: MVI-criteriatool)

Voor bezorging van brievenbuspost op afstanden onder de tien kilometer van postsorteercentrum naar brievenbus ('last mile') wordt gebruik gemaakt van (elektrische) (bak)fietsen.

Mogelijke bewijsmiddelen:

- *Bewijs van bezit van (elektrische) bakfietsen en een verklaring omtrent de inzet daarvan voor bezorgdiensten onder de tien kilometer. Of gelijkwaardig.*

Alle rechten voorbehouden – BOSA/FIDO/KU Leuven (HIVA)

GUNNINGSCRITERIA

Gunningscriteria kunnen gebruikt worden om innovatie op het vlak van duurzaamheid aan te moedigen. De wetgeving inzake overheidsopdrachten biedt heel wat opportuniteiten om naast prijs ook kwaliteitscriteria (waaronder duurzaamheid) mee te nemen bij de gunning. Een belangrijke voorwaarde is dat gunningscriteria steeds gelinkt moeten zijn met het voorwerp van de opdracht.

Inzet van globale duurzaamheidsinspanningen binnen de logistieke sector

De inschrijver wordt hoger gewaardeerd indien hij globale inspanningen levert om de logistieke sector te verduurzamen door bijvoorbeeld lid te zijn van multi-stakeholderinitiatieven of stimuleringsprogramma's zoals:

- *Lean & Green*
- *Logistics Sustainability Index (LSI)*
- *B Corps Certification*
- *ESG duurzaamheidsperformanties*

Samenwerkingen met de sociale economie

Naarmate de inschrijver kan aantonen dat hij samenwerkingen opzet met bedrijven uit de sociale economie of zelf inspanningen levert inzake opleiding of socio-professionele inschakeling van laaggeschoolde werkzoekenden, leerlingen, stagiairs of cursisten, personen met een fysieke en/of mentale handicap of personen die het slachtoffer zijn van discriminatie, dan wordt dit hoger gewaardeerd.

Inspanningen inzake verpakking

Gebruik van herbruikbare en recycleerbare verpakkingen wordt hoger gewaardeerd.

Inspanningen m.b.t. het verminderen, hergebruik, recycleren enz. van verpakkingen kunnen hoger gewaardeerd worden.

De inschrijver dient aan te geven:

- *welk percentage van de verpakking hergebruikt is;*
- *welk percentage van de verpakking gerecycleerd is;*
- *welk percentage aan verpakking werd verminderd*
- *of wat de plan van aanpak is om verpakking meer te hergebruiken, recycleren, te verminderen.*

Meer inzet hernieuwbare brandstoffen van wagens wordt hoger gewaardeerd (bron: MVI-criteriatool)

Indien meer schone wagens ingezet worden dan die voldoen aan Emissiedrempels voor schone lichte bedrijfsvoertuigen van de Wet van 18 MEI 2022 (BIJLAGE VI). — Wet tot wijziging van de wet van 17 juni 2016 inzake overheidsopdrachten en de wet van 17 juni 2016 betreffende de concessieovereenkomsten, dan worden deze schone wagens extra gevalideerd.

Inzet fietstransport wordt hoger gewaardeerd (bron: MVI-criteriatool)

Dit onderdeel wordt hoger gewaardeerd wanneer extra fietstransport wordt ingezet dan zoals voorzien in de technische specificaties.

Een hoger percentage fietstransport kan bijvoorbeeld worden bereikt door gebruik te maken van een stads-distributiecentrum met (vracht)fietsen.

Onder bezorging wordt verstaan: vanaf het laatste distributiepunt.

Mogelijke bewijsmiddelen:

- *Overzicht van de hoeveelheid en de technische gegevens van de vervoersmiddelen die voor de uitvoering van de opdracht (inclusief van eventuele onderaannemers) worden ingezet.*
- *Of gelijkwaardig.*

Alle rechten voorbehouden – BOSA/FIDO/KU Leuven (HIVA)

MENSENRECHTEN

Risico's op het vlak van mensenrechten hebben bij koerierdiensten vooral betrekking op de dienstverlening zelf (inclusief eventuele onderaanneming). Deze risico's worden grotendeels afgedekt door de richtlijnen opgenomen in de omzendbrief van 10 juli 2017 (BS 17/07/17) over de bestrijding van de sociale dumping bij overheidsopdrachten en concessieovereenkomsten, welke aankopers dienen toe te passen in de bestekken voor koerierdiensten. De FOD Kanselarij van de Eerste Minister ontwierp in 2017 bijkomend een gids "de strijd tegen de sociale dumping bij overheidsopdrachten en concessieovereenkomsten" met aanbevelingen voor aankopende overheden. Daarnaast kunnen ook risico's bestaan in de toeleveringsketens van goederen (bv. voertuigen) en diensten (bv. onderhoud) die noodzakelijk zijn voor de levering van de aangekochte diensten. Onderstaande gunningscriteria hebben betrekking op deze laatste vorm van risico's.

Gunningscriteria	
De inschrijver kan aantonen dat hij een begrip heeft van risico's voor mensenrechten in de toeleveringsketen van aangekochte goederen en diensten die gebruikt worden bij de levering van de aangekochte diensten.	De waardeketen omvat de onderaannemingsketen, maar bijvoorbeeld ook de toeleveringsketen van producten (bv. voertuigen) en diensten (bv. onderhoud) die noodzakelijk zijn voor de levering van de aangekochte diensten. De inschrijver levert een kort (max 2 pagina's) schriftelijk verslag aan waarin ten minste drie concrete risico's omschreven worden. Desgewenst kan hierbij verwezen worden naar bestaande rapportering (bv. bedrijfswebsite, duurzaamheidsverslag).
De inschrijver kan aantonen dat reeds actie ondernomen wordt om met risico's voor mensenrechten in de toeleveringsketen van aangekochte goederen en diensten die gebruikt worden bij de levering van de aangekochte diensten te beperken.	Mogelijke acties (deze lijst is niet exhaustief) ✓ Dialoog of samenwerking met leveranciers omtrent risico's voor mensenrechten in de toeleveringsketen van aangekochte goederen of diensten; ✓ Opleidingen voor werknemers (bv. inzake (sociaal) duurzaam aankopen); ✓ Deelname aan sector- of multi-stakeholderinitiatieven die aandacht besteden aan duurzame toeleveringsketens.

TUSSENTIJDSE RAPPORTERING EN KPI'S

De aanbestedende overheid benadrukt dat de in de offerte vermelde inspanningen m.b.t. milieu en sociale aspecten inspanningen zal vragen van de inschrijver, maar tevens de inschrijver in een economisch voordeel zal plaatsen t.a.v. andere inschrijvers. Deze in de offerte vermelde inspanningen dienen ook in de praktijk omgezet te worden tijdens de uitvoering van de opdracht.

De inschrijver zal zich daarom bereidt verklaren om alle onderstaande kritieke prestatie-indicatoren (KPI's) gebaseerd op milieu en sociale aspecten [verder te omschrijven] jaarlijks met de aanbestede overheid te bespreken en zo nodig te voorzien van correctieve actie.

Voorbeelden:

- Inzet van **globale duurzaamheidsinspanningen** binnen de logistieke sector zoals voorzien in de offerte
- **Klimaatinspanningen:** gebruik van gecertificeerde methodologieën voor CO2-calculatie, en het behalen van certificaten zoals voorzien in de offerte
- Inzet van **milieuzorgsystemen** zoals vermeld in de offerte
- Inzet van **schone voertuigen en fietsen** zoals vermeld in de offerte
- Opvolging van de inspanningen inzake vermindering, hergebruik, recyclage van **verpakking** zoals vermeld in de offerte
- **Sociale economie:** samenwerking met de sociale economie zoals voorzien in de offerte.
- Opvolging van de **mensenrechtenproblematiek** zoals voorzien in bestek en offerte.

Alle rechten voorbehouden – BOSA/FIDO/KU Leuven (HIVA)